

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

ISK INSTYTUT
STUDIÓW
KOBIECYCH

Wojewoda Podlaski

Podlaskie

Zakład Historii XIX w. i Ruchów Społeczno-Politycznych

Uniwersytetu w Białymstoku

Instytut Studiów Kobięcych

KSIĄŻKA ABSTRAKTÓW

BOOK OF ABSTRACTS

IV konferencja naukowa

Polityka i politycy w prasie XX i XXI w.

pt. *Kobiety i wybory parlamentarne*

4th scientific conference

Politics and politicians in the press of the 20th and 21st centuries

„Women and parliamentary elections”

Białystok, 14-16 czerwca 2019 r.

Spis treści

Table of Contents

dr hab. Alicja Gałczyńska, prof. UJK	
<i>Posłowie czy posłanki? O nazwach pierwszych polskich parlamentarzystek (On the names of the first Polish parliamentarians)</i>	5
dr hab. Agnieszka Szudarek, prof. US	
<i>Pierwszy raz przy urnie wyborczej. Prasa szczecińska wobec udziału kobiet w wyborach do Zgromadzenia Narodowego w Niemczech w styczniu 1919 roku (First time at the ballot box. The Szczecin press on the participation of women in the elections to the National Assembly in Germany in January 1919)</i>	6
dr hab. Lidia Michalska-Bracha, prof. UJK.....	
dr hab. Marzena Marczevska, prof. UJK.....	
<i>Lwowianki wobec równouprawnienia kobiet. Trzy historie (The women of Lviv and equality. Three lifestories)</i>	8
dr hab. Małgorzata Dajnowicz, prof. UwB	
<i>Liga Kobiet i wybory parlamentarne lat 50. i 60. (w świetle „Naszej Pracy”) (Liga Kobiet (League of Women) and parliamentary elections of the 1950s and 1960s (in “Nasza Praca”)</i>	10
prof. dr hab. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk	
<i>Agitacja obywatelska na łamach „Kobiety Współczesnej” w latach 1927-1934 (The civic agitation in the “Kobieta Współczesna” journal in the years 1927-1934)</i>	11
dr hab. Aneta Dawidowicz	
<i>Aktywność polityczna parlamentarzystek Narodowej Demokracji (1919-1939) (Political activity of women parliamentarians of the National Democracy (1919-1939)</i>	12
prof. dr hab. Ewa Maj	
<i>Wzorzec parlamentarzystki w prasie dla kobiet w Polsce międzywojennej (The model of a women parliamentarian in the women’s press of interwar Poland)</i>	13

dr hab. Magdalena Mikołajczyk, prof. UP

Determinanty szans wyborczych i aktywności parlamentarnej kobiet w III RP (Determinants of women's electoral opportunities and parliamentary activity in the Third Polish Republic)..... 14

dr hab. Ewelina Podgajna

Agitacja wyborcza kobiet na łamach prasy ruchu ludowego w dwudziestoleciu międzywojennym (Women's election agitation in the People's Movement press in the interwar period)..... 16

dr Anna Szwed-Walczak

Obraz wyborów kontraktowych w Polsce na łamach prasy dla kobiet (The image of the 'contract elections' in Poland in the women's press) 18

dr hab. Adam Miodowski, prof. UwB

Aktywność parlamentarna posłanek-członkiń Ligi Kobiet na forum Sejmu Ustawodawczego w świetle sprawozdań stenograficznych z posiedzeń izby i relacji prasowych (1947–1952) (Parliamentary activity of female deputy members of the Woman's League within the Legislative Assembly in the light of the verbatim reports of chamber proceedings and press releases (1947–1952)) 20

dr Edyta Chrobaczyńska-Plucińska

Posłanki na Sejm PRL II kadencji (1957-1961) – cechy socjopolityczne i aktywność poselska (The Socio-Political Characteristics and Parliamentary Activity of Female MPs in the Polish People's Republic's Sejm of the Second Mandate (1957-1961))..... 22

dr Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk

Propaganda wyborów parlamentarnych w prasie Ligi Kobiet. Wybrane przykłady (Propaganda of Parliamentary Elections in the Press of the League of Women. Selected Examples)..... 23

dr Maria Bauchrowicz-Tocka

Kobiety wobec wyborów do Sejmu Ustawodawczego na łamach prasy (Women in the elections to the Legislative Sejm in the press)..... 25

mgr Justyna Zajko-Czochańska

Kobiety i wybory na łamach „Przyjaciółki” (1956-1976) (Women and elections in “Przyjaciółka” (1956-1976))..... 26

dr Urszula Sokołowska

Wybory parlamentarne lat 70. XX w. na łamach „Kobiety i Życia” (Parliamentary elections in the 1970s in “Kobieta i Życie”).....27

mgr Agnieszka Drozdowska

Liderki Ligi Kobiet Polskich wobec wyborów w latach 80. (w świetle „Naszej Pracy”) (League of Polish Women leaders and elections in the 1980s (in “Our Work”).....28

Posłowie czy posłanki? O nazwach pierwszych polskich parlamentarzystek
On the names of the first Polish parliamentarians

Słowa kluczowe

nazwy żeńskie, parlamentarzysta, posłanka do parlamentu

Keywords

female profession names, parliamentarian, female member of parliament

Streszczenie

Mówimy dzisiaj, że język polski faworyzuje mężczyzn. Asymetria rodzajowo-płciowa i gramatyczne uprzywilejowanie form męskich ma jednak swoje uzasadnienie historyczne. Podobnie jak inne języki indoeuropejskie, polszczyzna rozwijała się w społeczeństwie patriarchalnym, w którym mężczyźni pełnili ważne społeczne funkcje i zasiadali na wysokich stanowiskach. Polki uzyskały prawa wyborcze w roku 1918. Dlatego polszczyzna sprzed początków XX wieku po prostu nie potrzebowała żeńskiego odpowiednika formy *poseł* (nie było desygnatu tego leksemu w rzeczywistości pozajęzykowej). W artykule analizuję wyrazy, którymi na początku XX wieku nazywano kobiety wybrane do polskiego sejmu.

Summary

It is said today that the Polish language favours men. However, the gender-specific asymmetry and the grammatical privileging of masculine forms have their historical justification. Like other Indo-European languages, Polish developed in a patriarchal society in which men played important social functions and occupied high positions. Polish women got electoral rights in 1918. That is why the Polish language from before the beginning of the 20th century simply did not need a female equivalent of the term “*poseł*” [MP] (there was no designator for this lexeme in the non-linguistic reality). In the article, I analyse words that, at the beginning of the 20th century, were used to call women selected for the Polish parliament.

Pierwszy raz przy urnie wyborczej. Prasa szczecińska wobec udziału kobiet w wyborach do Zgromadzenia Narodowego w Niemczech w styczniu 1919 roku

First time at the ballot box. The Szczecin press on the participation of women in the elections to the National Assembly in Germany in January 1919

Słowa kluczowe

wybory do Zgromadzenia Narodowego w Niemczech w 1919 roku, prasa w Szczecinie, prawa wyborcze kobiet w Niemczech, partie polityczne w Republice Weimarskiej, ruch kobiecy w Szczecinie

Keywords

elections to the National Assembly in Germany in 1919, the press in Szczecin, women's electoral rights in Germany, political parties in the Weimar Republic, the women's movement in Szczecin

Streszczenie

Przyznanie praw wyborczych kobietom w Niemczech zostało zapowiedziane w odezwie do narodu z 12 listopada 1918 roku wydanej przez rząd tymczasowy na czele z Friedrichem Ebertem z Socjaldemokratycznej Partii Niemiec, a następnie potwierdzone 30 listopada w ordynacji określające zasady wyborów do Zgromadzenia Narodowego. Wraz z początkiem grudnia 1918 roku rozpoczęła się więc walka o głosy kobiet, które w obliczu dziesiątków tysięcy poległych na frontach mężczyźni mogły 19 stycznia 1919 roku zadecydować o przyszłości kraju. Celem referatu jest odpowiedź na trzy główne pytania: jak prasa związana z głównymi siłami politycznymi w Niemczech, mianowicie konserwatystami, lewicą liberalną, prawicą liberalną i socjaldemokratami włączyła się w mobilizowanie kobiet do udziału w głosowaniu? Jakie strategie narracyjne przyjęły poszczególne tytuły oraz po której stronie sceny politycznej opowiedziała się w okresie kampanii wyborczej prasa kobieca. Odpowiedź na te pytania sformułowana na podstawie lokalnych periodyków wydawanych w Szczecinie, stolicy pruskiej prowincji Pomorze, ma jednocześnie łączyć się poszukiwaniem źródeł wysokiej frekwencji wyborczej wśród kobiet, która wyniosła aż 82,4%. Podstawę źródłową analiz będą stanowić tytuły: konserwatywny „Pommersche Tagespost”, liberalny „Stettiner Abendpost”, liberalno-demokratyczna „Ostsee Zeitung”, socjaldemokratyczny „Volksbote” oraz jedyne w całej prowincji pismo kobiece „Stettiner Hausfrau”.

Summary

Granting electoral rights to women in Germany was announced in the Proclamation to the People of 12 November 1918, issued by the interim government led by Friedrich Ebert of the Social Democratic Party of Germany, and then confirmed on 30 November in the ordinance defining the rules for elections to the National Assembly. With the beginning of December 1918, the struggle for women's votes began, which in the face of tens of thousands of men killed on the fronts could decide on the future of the country on 19 January 1919. The aim of the paper is to answer three main questions: how did the press associated with the main political forces in Germany, namely the conservatives, the liberal left, the liberal right and the social democrats, join the mobilization of women to vote? Which narrative strategies did particular journals adopt and which side of the political scene did the women's press opt for during the election campaign? The answer to these questions formulated on the basis of local periodicals published in Szczecin, the capital of the Prussian province of Pomerania, is to be combined with the research on the reasons for the high voting participation among women, which amounted to as much as 82.4%. The basis for the analysis are the following journals: the conservative "Pommersche Tagespost", the liberal "Stettiner Abendpost", the liberal-democratic "Ostsee Zeitung", the social democratic "Volksbote" and the only women's magazine "Stettiner Hausfrau".

dr hab. Lidia Michalska-Bracha, prof. UJK

dr hab. Marzena Marczevska, prof. UJK

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach / Jan Kochanowski University in Kielce

Lwowianki wobec równouprawnienia kobiet. Trzy historie

The women of Lviv and equality. Three lifestories

Słowa kluczowe

równouprawnienie kobiet, dzieje Lwowa, XIX wiek, II Rzeczypospolita, Maria Dulębianka, Zofia Romanowiczówna, Łucja Charewiczowa

Keywords

equality of women, 19th century, history of Lviv, Maria Dulębianka, Zofia Romanowiczówna, Łucja Charewiczowa

Streszczenie

Przedmiotem artykułu jest analiza trzech wybranych kobiecych biografii. Przedstawicielki tych generacji, które na różnych polach swojej aktywności społeczno-politycznej, oświatowej i naukowej wpisały się, choć na różnym etapie, w ówczesny model emancypacyjnych dążeń kobiet (od II połowy XIX stulecia do czasów II Rzeczypospolitej). Z drugiej strony natomiast ich społeczne dokonania, kobieca twórczość pisarska, naukowe kariery, a wreszcie też osobiste doświadczenia stają się znakomitym przykładem dla charakterystyki ówczesnych indywidualnych kobiecych postaw i przekonań, osobistych dylematów i niekiedy trudnych życiowych wyborów. Próba spojrzenia na kobiece biografie z tych dwóch perspektyw, publicznej i prywatnej, pozwoli nie tylko na pokazanie złożonych dróg ówczesnych kobiet do równouprawnienia, ale także na przedstawienie ich sposobu rozumienia całego zespołu pojęć, wyobrażeń i postulatów składających się na kwestię emancypacji kobiet. Punktem odniesienia dla niniejszych rozważań są trzy historie lwowianek: Zofii Romanowiczówny (1842-1936) – uczestniczki powstania styczniowego, działaczki oświatowej i pisarki; Marii Dulębianki (1861-1919) – działaczki społecznej, publicystki i pisarki, założycielki Związku Równouprawnienia Kobiet we Lwowie w 1908 r.; oraz Łucji Charewiczowej (1897-1943) – działaczki społecznej, historyczki na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie i kustosa Muzeum Historii miasta Lwowa od 1931 roku.

Summary

The paper is devoted to the analysis of three selected women's biographies. These three remarkable women featured in the article were representatives of the generations that took part in creating a model of women's emancipationist aspirations (from the second half of the 19th century to the times of the "Second Polish Republic"). All of them were engaged in many various fields, their socio-political, educational and scientific activities were quite well described. On the other hand, there is the need to show their social achievements, writing, scientific careers and personal experiences as an excellent example of their individual attitudes, beliefs, personal dilemmas and difficult life choices. Our paper is the attempt to present these female biographies from two perspectives: public and private. We believe that it allows us not only to show how these women were fighting for equal rights, but also to present their way of understanding the whole set of concepts, ideas and postulates that make up the issue of women's emancipation. The point of reference for these considerations are three stories of the women of Lviv: Zofia Romanowiczówna (1842-1936) – a participant of the January Uprising, activist and writer; Maria Dulębianka (1861-1919) – a social activist, publicist and writer, the founder of the Association of Women's Equality in Lviv in 1908; and Łucja Charwiczowa (1897-1943) – a social activist, historian at the University of Jan Kazimierz in Lviv and the curator of the Lviv City History Museum (from 1931).

Liga Kobiet i wybory parlamentarne lat 50. i 60. (w świetle „Naszej Pracy”)¹

Liga Kobiet (League of Women) and parliamentary elections of the 1950s and 1960s (in “Nasza Praca”)

Słowa kluczowe

Liga Kobiet, wybory parlamentarne, PRL, „Nasza Praca”

Keywords

Liga Kobiet, League of Women, parliamentary elections, Polish People’s Republic, „Nasza Praca

Streszczenie

Udział kobiet w wyborach parlamentarnych z lat 1952, 1957, 1961, 1965 i 1969 gwarantował art. 97 *Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*. Czy kobiety w pełni korzystały ze swoich praw? W jaki sposób największa organizacja kobieca okresu PRL odnosiła się do wyborów parlamentarnych? Biuletyn informacyjny Ligi Kobiet stanowił tubę propagandową organizacji, na łamach którego zachęcano kobiety do udziału w wyborach oraz komentowano ich aktywność polityczną. W niniejszym artykule konfrontuję wyniki wyborów parlamentarnych z lat 50. i 60. oraz kierunki działalności wyborczej członkiń Ligi Kobiet.

Summary

The participation of women in the parliamentary elections of 1952, 1957, 1961, 1965 and 1969 was guaranteed by Article 97 of the Constitution of the Polish People’s Republic. Did women make full use of their rights? In what way did the largest women’s organization of the Polish People’s Republic period refer to parliamentary elections? The news bulletin of *Liga Kobiet* (League of Women) was a propaganda tube of the organization, in which women were encouraged to participate in the elections and their political activity was commented. In this paper, I confront the results of the parliamentary elections of the 1950s and 1960s and the directions of electoral activity of *Liga Kobiet*’s members.

---

¹ Publikacja jest wynikiem realizacji projektu Narodowego Centrum Nauki pt. Liga Kobiet w ternie. Działalność organizacji i realia jej funkcjonowania na szczeblu regionalnym i lokalnym w rzeczywistości Polski Ludowej (1945-1989) – Nr 2017/25/B/HS3/02015. / The paper is a result of the implementation of the Polish National Science Center project entitled “Liga Kobiet (League of Women) in the field. The organization’s activity and its functioning at regional and local level in the reality of the Polish People’s Republic (1945-1989)”- No. 2017/25/ B/ HS3/02015.

prof. dr hab. Jolanta Chwastyk-Kowalczyk

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach / Jan Kochanowski University in Kielce

Agitacja obywatelska na łamach „Kobiety Współczesnej” w latach 1927-1934

The civic agitation in the „Modern Woman” journal in the years 1927-1934

Słowa kluczowe

„Kobieta Współczesna” 1927-1934, agitacja obywatelska kobiet, życie polityczne

Keywords

„Modern Woman” in the years 1927-1934, women’s civic agitation, political life

Streszczenie

„Kobieta Współczesna. Ilustrowany Tygodnik Społeczno-Literacki” to czasopismo ukazujące się w Warszawie w latach 1927-1934, edytowane przez Emilię Grocholską, skierowane do kobiecej inteligencji. W okresie ukazywania się redakcja prowadziła nieustającą agitację na rzecz równouprawnienia kobiet, uświadomienia politycznego i apelowała do czytelniczek o czynne włączenie się Polek w życie polityczne kraju. Żądała wzięcia udziału w wyborach do Sejmu, Senatu oraz w wyborach samorządowych. Informowała o życiu politycznym kobiet na świecie.

Summary

"Contemporary Woman. Illustrated Social and Literary Weekly" was a magazine published in Warsaw in the years 1927-1934, edited by Emilia Grocholska, addressed to women's intelligentsia. During its publication period, the editors carried out continuous agitation for women's equality, political awareness and appealed to its Polish readers for their active participation in the political life of their country. The magazine demanded participation in parliamentary elections to the upper and lower house, and in local elections. It informed about the political life of women in the world.

Aktywność polityczna parlamentarzystek Narodowej Demokracji (1919-1939)
Political activity of women parliamentarians of the National Democracy (1919-1939)

Słowa kluczowe

parlamentarzystki, kobiety w polityce, Narodowa Demokracja, nacjonalizm, sejm

Keywords

women parliamentarians, women in politics, National Democracy, nationalism, the Sejm

Streszczenie

W gronie parlamentarzystek Narodowej Demokracji znajdowały się Gabriela Balicka, Władysława Ładzina, Maria Holder-Eggerową, Ewelina Pełowska. Posłanki Narodowej Demokracji w Sejmie Ustawodawczym stanęły przed trudnym zadaniem. Nie posiadały doświadczenia parlamentarnego, mimo to aktywnie włączyły się do prac sejmowych, przemawiając na forum parlamentu, składając interpelacje i wnioski. Parlamentarzystki Narodowej Demokracji pracę w kolejnych kadencjach Sejmu łączyły z szeroką działalnością pozaparlamentarną. Były zaangażowane w wiele różnego inicjatyw, spośród których na plan pierwszy wysunęła się aktywność w Narodowej Organizacji Kobiet. Parlamentarzystki Narodowej Demokracji włączyły się również w wiele innych przedsięwzięć o charakterze oświatowym, wydawniczym i publicystycznym. Część inicjatyw miała wspólny mianownik z tematyką prac podejmowanych w Sejmie.

Summary

Among the women parliamentarians of *Narodowa Demokracja* [National Democracy] there were: Gabriela Balicka, Władysława Ładzina, Maria Holder-Eggerowa and Ewelina Pełowska. The National Democracy members in the Legislative Sejm faced a difficult task. They did not have parliamentary experience, nevertheless, they actively joined parliamentary works, speaking in the parliament's forum, submitting interpellations and motions. The women parliamentarians of the National Democracy combined their work in the next Sejm's terms with a broad extra-parliamentary activity. They were involved in many different initiatives, the first of which was the activity in *Narodowa Organizacja Kobiet* [National Women's Organization]. The women parliamentarians of the National Democracy also joined many other educational, publishing and journalistic projects. Some of the initiatives had a common denominator with the subject of work undertaken within the Sejm.

prof. dr hab. Ewa Maj

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie / Maria Curie-Skłodowska University in Lublin

Wzorzec parlamentarzystki w prasie dla kobiet w Polsce międzywojennej
The model of a women parliamentarian in the women's press of interwar Poland

Słowa kluczowe

prasa dla kobiet, wzorzec, parlamentarzystki, wizerunek medialny

Keywords

Women's press, model, member of parliament, media image

Streszczenie

Prasa dla kobiet w Polsce międzywojennej była reprezentowana przez periodyki o różnorodnym zasięgu temporalnym i przestrzennym, częstotliwości wydawania, profilu światopoglądowym, a także sposobie pozycjonowania na rynku czytelnicy. Pełniła funkcję perswazyjną, dając wzorzec wychowawczy przeznaczony dla odbiorczyń, które miały rozmaite preferencje polityczne, prezentując pełny przekrój ideowy społeczeństwa polskiego. W kobiecym imaginariu znajdowały się postaci niezwykle, godne naśladowania, pretendujące do miana „herosów w spódnicy”. Celem artykułu było ukazanie medialnych wizerunków kobiet aktywnych politycznie pod kątem ich obecności w Sejmie Ustawodawczym 1919-1922 oraz w regularnym parlamencie Rzeczypospolitej Polskiej 1922-1939, ponadto w Sejmie Śląskim 1920-1939. W publicystyce prasowej funkcjonowały systemy kodów zawierających odniesienia do dwóch zjawisk: (1) kobiecości - kody płci; (2) polityczności - kody władzy.

Summary

The interwar period's Polish women's magazines were represented by papers of different territorial range, time of existence, frequency, outlook and readers' profiles. There, Polish women were able to see local heroines, who they would imitate in their lives.

The aim of the article was to show the media images of women politically active as members of Polish Legislative Sejm (1919-1922), the Second Republic of Poland's parliament (1922-1939) and the Silesian Sejm (1920-1939).

The query has been subjected to a research test consisting of twenty periodicals selected according to the representativeness criterion due to the reading offer determined by age, education, worldview, financial condition, social status, and in part also the nationality of the recipients.

Determinanty szans wyborczych i aktywności parlamentarnej kobiet w III RP
Determinants of women's electoral opportunities and parliamentary activity in the Third Polish Republic

Słowa kluczowe

Kobiety, wybory, szanse wyborcze, polski parlament

Keywords

women, election, electoral chances, Polish parliament

Streszczenie

W siedmiu kadencjach polskiego sejmu po 1991 roku i w sejmie kontraktowym nie było reprezentacji kobiet tożsamej z podziałem społeczeństwa według płci. Statystycznie we wszystkich kadencjach parlamentarzystek było 18%. Przedmiotem analizy w prezentowanym materiale są determinanty, które ograniczają lub przeciwnie uprawdopodobniają szanse wyborcze kobiet na polskiej scenie politycznej, dokładniej w jednej z izb parlamentarnych, w Sejmie. Wśród przywoływanych czynników są zmienne demograficzne dotyczące m.in. miejsca zamieszkania, wieku, wykształcenia, dalej zmienne związane z kontekstem politycznym, reprezentowaną partią lub grupą wyborców, prowadzoną kampanią wyborczą, ale także dotyczące życia prywatnego, rodzinnego. Źródłami pozwalającymi weryfikować hipotezę o niemerytorycznych ograniczeniach szans wyborczych kobiet są biogramy parlamentarzystek, archiwa sejmowe rejestrujące formy aktywności parlamentarnej oraz wypowiedzi prasowe.

Summary

During seven terms of the Polish Sejm after the year 1991, as well as in the Contract Sejm, there was no representation of females that would reflect gender division of society. Statistically in all terms, women constituted 18% of all members of parliament. The subject of the analysis in the presented material are determinants that limit, or, on the contrary, substantiate electoral chances of women in the Polish political landscape; more precisely, within one of parliamentary chambers,

namely Sejm. Referred factors include demographic variables involving, among others, place of residence, age, education, as well as variables regarding political context, represented political party or voter groups, conducted electoral campaign, but also those concerning private, family life. Biographies of female members of parliament, Sejm archives registering the forms of parliamentary activity and press releases constitute the sources that allow the verification of a thesis regarding non-factual limitations of women's electoral chances.

dr hab. Ewelina Podgajna

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie / Maria Curie-Skłodowska University in Lublin

Agitacja wyborcza kobiet na łamach prasy ruchu ludowego w dwudziestoleciu międzywojennym

Women's election agitation in the People's Movement press in the interwar period

Słowa kluczowe

agitacja wyborcza, kwestia kobieca, ruch ludowy, prasa ruchu ludowego

Keywords

election campaign, women's issue, people's movement, people's movement press

Streszczenie

W Polsce w okresie dwudziestolecia międzywojennego, kiedy ogłaszano wybory do parlamentu polskiego organizowano wiece, spotkania i zebrania członków poszczególnych stronnictw politycznych, prowadzących ożywioną kampanię wśród społeczeństwa. Agitacja wyborcza obejmowała również kobiety, które po raz pierwszy w 1919 roku na równi z mężczyznami miały wziąć udział w wyborach do Sejmu Ustawodawczego. W ulotkach, odezwach i prasie politycznej nie zabrakło bezpośrednich zwrotów do kobiet, odtąd pełnoprawnych obywaterek państwa polskiego. Podczas kampanii wyborczych ludowcy podkreślali obowiązek czynnego udziału kobiet w głosowaniu i prawidłowego oddania głosu zgodnie z przyjętą procedurą. Podstawowym celem artykułu było ukazanie na łamach prasy ruchu ludowego w latach 1918-1939, agitacji wyborczej wśród kobiet podejmowanej przez poszczególne partie ruchu ludowego, które dysponowały dość sprawnym i skutecznym aparatem wydawniczo-prasowym. Główni kreatorzy myśli ludowej doceniali znaczenie informacji i propagandy w nagłaśnianiu i popularyzowaniu myśli ludowej zwłaszcza w okresie prowadzenia kampanii wyborczych. Przedmiotem analizy w niniejszym artykule będą organy prasowe: Polskiego Stronnictwa Ludowego „Piast” – „Piast” oraz „Wola Ludu”, Polskiego Stronnictwa Ludowego „Wyzwolenie” – „Wyzwolenie”, Stronnictwa Chłopskiego - „Gazeta Chłopska”, oraz Stronnictwa Ludowego „Zielony Sztandar” na łamach których przeanalizowana została problematyka związana z postrzeganiem roli kobiety w społeczeństwie, jej udziału i znaczenia w życiu politycznym. Zbadano czy i jak programach wyborczych pojawiały się kobiety. Przedmiotem analizy były też treści kampanii dotyczące kobiet. Cezura czasowa objęła lata 1918-1939, a więc okres od odzyskania przez Polskę niepodległości poprzez połączenie trzech największych ugrupowań ruchu ludowego: PSL „Piast”, PSL „Wyzwolenie” i SCh 15 marca 1931 roku i utworzeniu Stronnictwa Ludowego do wybuch wojny w 1939 roku.

Summary

In Poland, during the inter-war period, when elections to the Polish parliament were announced, rallies, meetings of members of particular political parties were held, leading a lively campaign among the public. The election agitation also included women who, for the first time in 1919, were to take part in elections to the Legislative Sejm on an equal footing with men. Leaflets, appeals and political press did not lack direct addressing women, from now on the rightful citizens of the Polish state. During the election campaigns, people's party activists underlined the duty of active participation of women in voting and proper casting of votes in accordance with the adopted procedure. The main purpose of the article was to present in the press of the popular movement in the years 1918-1939, electoral agitation among women undertaken by particular parties of the people's movement, which had quite an efficient and effective publishing apparatus. The main creators of folk thought appreciated the importance of information and propaganda in publicizing and popularizing the people's movement thought, especially during election campaigns. The subject of the analysis in this article will be the press organs of the Polish People's Party "Piast" [*Polskie Stronnictwo Ludowe „Piast”*] – „Piast” oraz „Wola Ludu”, the Polish People's Party "Wyzwolenie" [*Polskie Stronnictwo Ludowe „Wyzwolenie”*] - “Wyzwolenie”, the Peasants' Party [*Stronnictwo Chłopskie*] - “Gazeta Chłopska”, and the People's Party [*Stronnictwo Ludowe*] - “Zielony Sztandar” in which the issue related to the perception of the role of women in society, its participation and importance in political life was analysed. It was examined whether and how women's election programmes were presented. The subject of the analysis was also the campaign content concerning women. The time scope covered the years 1918-1939, in the period since Poland regained its independence by joining the three largest groups of the people's movement: PSL „Piast”, PSL „Wyzwolenie” and SCh on March 15, 1931 and the creation of the Peasant Party until the outbreak of war in 1939.

Obraz wyborów kontraktowych w Polsce na łamach prasy dla kobiet

The image of the 'contract elections' in Poland in the women's press

Słowa kluczowe

Obraz, wybory kontraktowe, prasa dla kobiet, „Kobieta i Życie”, „Uroda”, „Przyjaciółka”, „Zwierciadło”

Keywords

Image, contract elections, women's press, 'Kobieta i Życie' ['Women and Life'], 'Uroda' ['Beauty'], 'Przyjaciółka' ['Girlfriend'], 'Zwierciadło' ['Mirror']

Streszczenie

4 czerwca 2019 r. upłynęła 30 rocznica wyborów kontraktowych w Polsce. Dla jednych stanowiła ona symbol zwycięstwa demokracji, dla innych była plebiscytem. Wybory będące konsekwencją porozumień przy Okrągłym Stole były z niepokojem oczekiwane zarówno przez stronę rządzącą, jak i solidarnościową opozycję. Celem badań było ukazanie obrazu wyborów kontraktowych w Polsce na łamach prasy dla kobiet. Przedmiotem badań były czasopisma: „Kobieta i Życie”, „Uroda”, „Przyjaciółka”, „Zwierciadło”. Cezura badawcza objęła okres od zakończenia obrad Okrągłego Stołu (IV 1989 r.) do końca czerwca 1989 r. (druga tura wyborów zakończyła się 18 VI 1989 r.). W toku badań postawiono pytania badawcze: 1) w jakim wymiarze (społecznym, politycznym, gospodarczym) w czasopiśmie podejmowano wątek wyborów czerwcowych, 2) czy propagowano czytelnikom kandydatów na posłów i senatorów, jeśli tak to w jakiej formie (reklama, artykuł sponsorowany, wywiad), 3) jak oceniono wyniki wyborów?.

Summary

On June 4, 2019, it was the 30th anniversary of the 'contract elections' in Poland. For some, it was a symbol of the victory of democracy, for others it was a plebiscite. The elections, being a consequence of the agreements of the Polish Round Table Talks, were awaited with concern by both the government and the opposition. The main purpose of this study was to investigate image of the 'contract elections' in Poland in the women's press. The subject of the research were the magazines 'Kobieta i Życie' ['Women and Life'], 'Uroda' ['Beauty'], 'Przyjaciółka' ['Girlfriend'], 'Zwierciadło' ['Mirror'] published after the end of the Round Table Talks until the end of June 1989. In the course of the research, the following questions were posed: 1) in what dimension (so-

cial, political, economic) was the issue of the June elections discussed in the magazine, 2) were the candidates for deputies and senators promoted to the readers, if so in what form (advertisement, sponsored article, interview), 3) how were the election results assessed?

Aktywność parlamentarna posłanek-członek Ligi Kobiet na forum Sejmu Ustawodawczego w świetle sprawozdań stenograficznych z posiedzeń izby i relacji prasowych (1947–1952)²
Parliamentary activity of female deputy members of the Woman's League within the Legislative Assembly in the light of the verbatim reports of chamber proceedings and press releases (1947–1952)

Słowa kluczowe

Polska Ludowa, Sejm Ustawodawczy, Liga Kobiet, „Nasza Praca”, stalinizm

Keywords

Polish People's Republic, Legislative Assembly, League of Women, “Nasza Praca” (“Our Work”), Stalinism

Streszczenie

W przeprowadzonych w Polsce przez komunistów w styczniu 1947 r. wyborach do Sejmu Ustawodawczego mandaty poselskie uzyskało 26 kobiet, co stanowiło 5,85% spośród ogółu wybranych. W trwającej ponad pięć lat kadencji aktywność parlamentarna posłanek była bardzo zróżnicowana. Z analizy sprawozdań stenograficznych z posiedzeń Sejmu Ustawodawczego dowiadujemy się, że pewna ich część ani razu nie zabrała głosu podczas obrad plenarnych, co najwyżej ograniczając się do wystąpień w trakcie prac komisji sejmowych. Tę postawę swoistego wycofania, pozostawiania w cieniu mężczyzn (posłów) obserwowało się wśród posłanek niezależnie od ich przynależności partyjnej. Na łamach „Naszej Pracy” i w innych periodykach kobiecych czasami piętnowano ich bierność. Czyniły to nie tylko dziennikarki, ale też czytelniczki w publikowanych listach do redakcji. W krytyce prym wiodły działaczki Ligi Kobiet, w tym posłanki reprezentujące stowarzyszenie w Sejmie Ustawodawczym. Jednak z pracy tych ostatnich Polki też nie mogły być w pełni zadowolone. Szerokorozumiana problematyka kobieca nie była, jak się okazuje wiodącym przedmiotem ich aktywności poselskiej. Analiza sejmowych wystąpień członkiń Ligi Kobiet pozwala poznać przyczyny tego stanu rzeczy. Niewielka liczebnie (częściowo bierna) reprezentacja kobiet w parlamencie nie była, jak się okazało dostatecznie silna (i zdeterminowana), by w okresie stalinizmu publicznie artykułować rzeczywiste potrzeby Polek.

---

² Publikacja jest wynikiem realizacji projektu Narodowego Centrum Nauki pt. Liga Kobiet w ternie. Działalność organizacji i realia jej funkcjonowania na szczeblu regionalnym i lokalnym w rzeczywistości Polski Ludowej (1945-1989) – Nr 2017/25/B/HS3/02015. / The paper is a result of the implementation of the Polish National Science Center project entitled “Liga Kobiet (League of Women) in the field. The organization’s activity and its functioning at regional and local level in the reality of the Polish People’s Republic (1945-1989)”- No. 2017/25/ B/ HS3/02015.

Summary

In the elections to the Legislative Assembly carried out in Poland by communists in January 1947, parliamentary mandates were granted to 26 females, which accounted for 5.85% of the total number of the elected. During the 5-year term, the parliamentary activity of women deputy members was quite diverse. An analysis of the verbatim reports from Legislative Assembly's meetings shows that a certain number of them did not actually speak even once during a plenary sitting, limited only to few speeches during works at the parliamentary committees. This manner of a total withdrawal, remaining in the men's shadow, was observed among women deputy members, regardless of their party affiliation. In "*Nasza Praca*" and other female periodicals, their passivity was sometimes stigmatized. It was either done by journalists or by readers in letters published by the editors. *Liga Kobiet* [League of Women] activists, including female deputies representing this organization in the Legislative Assembly, were leading in the criticism. Nevertheless, Polish women could not be fully satisfied with the performance of the women participating in the Assembly's works. As it turned out, their activities as female deputies was not focused on widely understood women's issues. The analysis of the performance of *Liga Kobiet* in the Legislative Assembly provides explanation for such a situation. The representation of women in the parliament was not numerous (partially passive) and, consequently, not strong (and determined) enough to articulate the actual needs of Polish women publically during the Stalinism era.

dr Edyta Chrobaczyńska-Plucińska

Instytut Politologii, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie / Institute of Political Sciences, Pedagogical University of Krakow

Posłanki na Sejm PRL II kadencji (1957-1961) – cechy socjopolityczne i aktywność poselska
The Socio-Political Characteristics and Parliamentary Activity of Female MPs in the Polish People's Republic's Sejm of the Second Mandate (1957-1961)

Słowa kluczowe

historia kobiet, parlamentaryzm, Sejm PRL, posłanki

Keywords

women's history, parliamentarism, Sejm of the Polish People's Republic (PPR), female MPs

Streszczenie

Autorka koncentruje się na analizie cech socjopolitycznych i kierunkach aktywności parlamentarnej posłanek zasiadających w Sejmie PRL II kadencji (1957-1961). Z jednej strony celem badań jest charakterystyka posłanek z uwzględnieniem takich kryteriów jak - wiek, wykształcenie, zawód, orientacja polityczna a także przynależność do klubów i kół poselskich. Drugi aspekt badań dotyczy obszarów aktywności w wybranych komisjach parlamentarnych, składanych interpelacji oraz zagadnień poruszanych w przemówieniach sejmowych. Zamiarem autorki jest chęć częściowego wypełnienia luki w najnowszych badaniach nad historią kobiet w okresie PRL. W sferze metodologii odwołano się do krytycznej analizy treści. Podstawę źródłową stanowią biuletyny prasowe oraz protokoły komisji parlamentarnych, sprawozdania stenograficzne z posiedzeń Sejmu, częściowo prasa oraz dokumenty zgromadzone w archiwach.

Summary

The author focuses on analysing socio-political characteristics and trends in the parliamentary activity of female MPs serving in the Polish People's Republic's Sejm of the second term (1957-1961). On the one hand, the research aims at characterising those MPs taking into account such criteria as age, education, profession, political orientation, as well as membership in political groups and circles. The other aspect of the research concerns the areas of their activity in selected parliamentary committees, the parliamentary questions they submitted and the subjects raised by them in parliamentary speeches. The author seeks to, even if only partially, fill the gap in most recent studies of women's history in the period of the Polish People's Republic (PPR). In terms of methodology, critical content analysis is used. The source base is press bulletins and parliamentary committee minutes, stenographic transcripts of Sejm sittings and partly also the press and documents kept in archives.

dr Anna Marcinkiewicz-Kaczmarczyk

Instytut Pamięci Narodowej w Warszawie / Institute of National Remembrance in Warsaw

Propaganda wyborów parlamentarnych w prasie Ligi Kobiet. Wybrane przykłady

Propaganda of Parliamentary Elections in the Press of the League of Women. Selected Examples

Słowa kluczowe

Spoleczno-Obywatelska Liga Kobiet, Liga Kobiet, działalność propagandowo-wychowawcza, prasa kobieca, organizacje kobiece

Keywords

Socio-Civic League of Women, League of Women, propaganda, women's press, women's organisations

Streszczenie

Spoleczno-Obywatelska Liga Kobiet (potem Liga Kobiet) była organizacją pr rządową i została utworzona w sierpniu 1945 r. Cele oraz zakres zadań organizacji zawierał statut SOLK uchwalony w tym samym roku. Zgodnie z treścią statutu głównym jej zadaniem było prowadzenie pracy ideowo-wychowawczej wśród kobiet. Wymienione wyżej zadania były realizowane m.in. za pośrednictwem prasy. ZG LK, w latach 1947-1989 wydał łącznie 7 pism, do których należały: „Kobieta”, „Poznajmy Prawdę”, „Nasza Praca”, „Ja i Mój Dom”, „Gospodarstwo Domowe”, „Zwierciadło” oraz „Ty i Ja”. Najwięcej informacji na temat wyborów parlamentarnych w Polsce Ludowej można znaleźć w takich pismach jak: „Poznajmy Prawdę” i „Nasza Praca”. Na ich łamach zachęcano kobiety do udziału w wyborach i ukazywano korzyści wynikające z przeprowadzonych po wojnie zmian ustrojowych. Rozpowszechniając ideę wyborów wykorzystywano określone treści propagandowe, które dostosowywano do aktualnej polityki władz.

Summary

Spoleczno-Obywatelska Liga Kobiet [Social-Civic League of Women] (later *Liga Kobiet* - League of Women) was established in September 1945. It was a governmental organization. Their goals and structures were included in the statement issued in the same year. The addendum to the statement was an ideological declaration. The most important goal of the organization was the promotion of the ideology of the Polish Workers' Party and then, Polish United Workers' Party. The propaganda was disseminated by the *Liga Kobiet* press. There were seven journals published during the period from 1947-1989: „*Kobieta*” [Woman], „*Poznajmy Prawdę*” [Know the Truth], „*Nasza Praca*” [Our Work], „*Ja i Mój Dom*” [Me and My Home], „*Gospodarstwo Domowe*” [Household], „*Zwierciadło*” [Mirror] and „*Ty i Ja*” [You and Me]. The magazines – „*Poznajmy Prawdę*”

and „*Nasza Praca*” included most information about parliamentary elections. Authors of articles encouraged women to participate in elections and showed the benefits resulting from political changes in the Polish People’s Republic. The promotion of elections used specific contents adopted to the government’s policy.

dr Maria Bauchrowicz-Tocka

Kobiety wobec wyborów do Sejmu Ustawodawczego na łamach prasy

Women in the elections to the Legislative Sejm in the press

Słowa kluczowe

wybory do Sejmu Ustawodawczego, kobiety w II RP, posłanka Maria Moczydłowska, Łomża, Częstochowa

Keywords

elections to the Legislative Sejm, women in the Second Polish Republic, Member of the Legislative Sejm Maria Moczydłowska, Łomża, Częstochowa

Streszczenie

Artykuł na podstawie publikacji prasowych prezentuje postawy kobiet wobec wyborów do Sejmu Ustawodawczego. Jedną z ośmiu posłanek Sejmu Ustawodawczego była urodzona w Łomży Maria Moczydłowska. O mandat posłanki ubiegała się w okręgu częstochowskim. Postać Moczydłowskiej była pretekstem do zbadania i przedstawienia w artykule zaangażowania kobiet w wybory w oddalonych od centrum ośrodkach, takich jak Łomża i Częstochowa. Artykuł ukazuje także obecność tematyki wyborczej na łamach regionalnej prasy.

Summary

Based on press publications, the article presents the women's attitude towards the elections to the Legislative Sejm. Maria Moczydłowska, born in Łomża, was one of eight female members of the Legislative Sejm. She sought the mandate in the Częstochowa constituency. The example of Moczydłowska was the pretext to analyse and present how women were involved in the elections in such small centers as Łomża and Częstochowa, away from the capital. The article also covers the presence of the electoral topic in the regional press.

mgr Justyna Zajko-Czochańska

Uniwersytet w Białymstoku / University of Białystok

Kobiety i wybory na łamach „Przyjaciółki” (1956-1976)

Women and elections in “Przyjaciółka” [“Best Friend”] (1956-1976)

Słowa kluczowe

polityka, wybory, polityka w PRL, kobiety w polityce, „Przyjaciółka”

Keywords

Policy, elections, politics in the PRL, women in politics, “Przyjaciółka” [Best Friend]

Streszczenie

„Przyjaciółka” – tygodnik kierowany do kobiet wiejskich, gospodyń domowych, o niskim wykształceniu była najbardziej poczytnym periodykiem w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Artykuł ma na celu odpowiedź na pytanie w jakim stopniu jedno z najpopularniejszych czasopism kobiecych tego okresu podejmowało zagadnienie wyborów oraz uczestnictwa i zainteresowania kobiet polityką. Analizie zostały poddane przekazy prasowe ukazujące się ok. 2 miesiące przed odbywającymi się wyborami parlamentarnymi oraz do rad narodowych, a także okres obejmujący ok. 2 tygodnie po nich, gdyż tematyka polityki podejmowana były głównie w okresie okołowyborczym. Badania obejmują treści ukazujące się w latach 1956- 1976 przy zastosowaniu metody analizy zawartości prasy (według metodologii Walerego Pisarka), metody jakościowej oraz ilościowej.

Summary

„Przyjaciółka” - a weekly addressed to rural women, housewives with low education was the most widely read periodical in the period of the Polish People's Republic. The article aims to answer the question to what extent one of the most popular women's magazines of that period took up the issue of elections and the participation and interest of women in politics. The analysis was subjected to press releases appearing about two months before the parliamentary elections held and to national councils, as well as a period covering about two weeks after them, as the subject of politics was taken mainly in the perimeter-electoral period. The research includes content published in the years 1956-1976 using the press content analysis method (according to the methodology of Walery Pisarek), the qualitative and quantitative methods.

dr Urszula Sokołowska

Uniwersytet Medyczny w Białymstoku / Medical University of Białystok

Wybory parlamentarne lat 70. XX w. na łamach „Kobiety i Życia”

Parliamentary elections in the 1970s in “Kobieta i Życie”

Słowa kluczowe

prasa kobieca, „Kobieta i Życie”, wybory parlamentarne, kobiety w polityce, Polska Rzeczpospolita Ludowa

Keywords

women's press, “Kobieta i Życie” [Woman and Life], parliamentary elections, women in politics, Polish People's Republic

Streszczenie

Od początku lat 70. XX w. coraz więcej publikacji na łamach „Kobiety i Życia” dotyczyło działalności kobiet w sferze publicznej, w tym aktywności politycznej. W latach 70. XX w. liczba publikowanych materiałów dotyczących polityki ulegała znaczącym zmianom. Intensyfikacja tematyki politycznej uzależniona była od konkretnych wydarzeń i zjawisk zachodzących w kraju. Najwięcej tekstów na temat zagadnień politycznych zamieszczano w periodyku przy okazji kolejnych wyborów parlamentarnych, a charakter publikowanych materiałów prasowych był podobny. Wśród nich można było wyróżnić artykuły informacyjne oraz takie, w których podejmowano problematykę niskiego udziału kobiet w polityce, jednocześnie zachęcając Polki do zaangażowania w sferę polityczną. Wielokrotnie przedstawiano także sylwetki kolejnych kandydatek do parlamentu oraz prezentowano postulowane przez nie programy wyborcze.

Summary

From the beginning of the 1970s, more and more publications in “Kobieta i Życie” [Woman and Life] concerned the participation of women in the public sphere, including political activities. In the 1970s, the number of texts about women involved in politics changed. The intensification of those materials, printed on the magazine's pages, mostly depended on specific political events. Most texts on political issues were published on the occasion of the next parliamentary elections. The nature of published press texts was similar. The journal's editors published informative texts, in which they explained for readers how to correctly vote. The press materials also concerned the low participation of women in the political sphere. In “Kobieta i Życie” women were encouraged to undertake political activities. The figures of subsequent candidates for parliament and the electoral programs which they postulated were also frequently presented.

Liderki Ligi Kobiet Polskich wobec wyborów w latach 80. (w świetle „Naszej Pracy”)³
League of Polish Women leaders and elections in the 1980s (in “Our Work”)

Słowa kluczowe

Liga Kobiet Polskich, organizacja kobieca, wybory parlamentarne, „Nasza Praca”

Keywords

League of Polish Women, women’s organisation, parliamentary elections, „Nasza Praca”
[Our Work]

Streszczenie

Artykuł prezentuje postawę czołowych członkiń Ligi Kobiet Polskich wobec wyborów parlamentarnych, rozpowszechnianą na łamach miesięcznika „Nasza Praca” w ostatniej dekadzie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Materiał źródłowy niniejszego artykułu pozwala wykazać nasilenie propagandy wyborczej w latach 1980, 1985, i 1989. Liderki masowej organizacji kobiecej starały się uzyskać poparcie kobiet poprzez uświadamianie kobietom konieczności głosowania na kobiety w nadchodzących wyborach parlamentarnych. Na łamach miesięcznika „Nasza Praca” domagały się równości płci, ukazywały sytuację społeczną kobiet oraz zalety wspólnego działania kobiet.

Summary

The article presents the attitudes of leading members of *Liga Kobiet Polskich* [League of Polish Women] to the parliamentary elections, published in the “*Nasza Praca*” [Our Work] monthly in the last decade of the Polish People’s Republic. The source material for this article can be found in the election propaganda in 1980, 1985, and 1989. The leader of the mass women’s organisation attempted to get access to women by voting for women in the upcoming parliamentary elections. In the the „*Nasza Praca*” monthly, they postulated gender equality, they showed the social situation of women and the advantages of a women’s joint action.

---

³ Publikacja jest wynikiem realizacji projektu Narodowego Centrum Nauki pt. Liga Kobiet w ternie. Działalność organizacji i realia jej funkcjonowania na szczeblu regionalnym i lokalnym w rzeczywistości Polski Ludowej (1945-1989) – Nr c2017/25/B/HS3/02015. / The paper is a result of the implementation of the Polish National Science Center project entitled “Liga Kobiet (League of Women) in the field. The organization’s activity and its functioning at regional and local level in the reality of the Polish People’s Republic (1945-1989)”- No. 2017/25/ B/ HS3/02015.